

програми розвитку зазначеного компоненту виховання та визначенню психологічної ефективності розробленої програми вдосконалення діяльності психологів (спеціальних, медичних) щодо нього.

Аналізуються теоретичні та практичні засади психологічної допомоги людині, яка прагне стати особистістю через опанування основами розумової діяльності в усіх сферах свого життя, зокрема і в валеологічній.

З метою розвитку "продуктивного" мислення розроблена база завдань, спрямована на встановлення якісних змін в розвитку певних сторін та проявів психічної діяльності психологів (спеціальних, медичних), якою забезпечується їх життєве самовизначення, цінності та система ціннісних орієнтацій, спрямування та усвідомлення потреб, мотивів та інтересів, суб'єктивність поведінки, здатність до відповідальних, самостійних дій та до адекватного реагування у різноманітних життєвих ситуаціях. Доведений тісний зв'язок здорового стилю життя психологів (спеціальних, медичних) з такими особистісними характеристиками, як адекватна самооцінка, самосвідомість, самоаналіз, соціальні цінності, направлені на справу, креативність, відповідальність, соціальна адаптованість, саморегуляція.

Ключові слова: особистість, інтелект, розум, валеологія, виховання, система цінностей, "продуктивне" мислення.

Suprun D.N. Intellectual component of identity formation of a psychologist

В статье анализируются практические аспекты развития интеллектуального воспитания как базового условия формирования личности. Освещены сущность и компоненты "продуктивного" мышления у психологов. Рассматриваются различные заложенные в психолого-педагогической науке подходы к раскрытию характеристик разума и интеллекта человека. Освещается состояние проблемы интеллектуального воспитания у психологов (специальных, медицинских).

Особое внимание уделяется теориям поиска и разработки критериев интеллектуального воспитания, оптимального комплекса методов осуществления психологической диагностики, обуславливает определение уровня развития интеллекта, разработке программы развития указанного компонента воспитания и определению психологической эффективности разработанной программы совершенствования деятельности психологов (специальных, медицинских).

С целью развития "продуктивного" мышления разработана база заданий, направленная на установление качественных изменений в развитии определенных сторон и проявлений психической деятельности психологов (специальных, медицинских), которой обеспечивается их жизненное самоопределение, ценности и система ценностных ориентаций, направления и осознания потребностей, мотивов и интересов, субъективность поведения, способность к видовой ответственности, самостоятельным действиям и к адекватному реагированию в различных жизненных ситуациях. Доказана тесная связь здорового образа жизни психологов (специальных, медицинских) с такими личностными характеристиками, как адекватная самооценка, самосознание, самоанализ, социальные ценности, направленные на дело, креативность, ответственность, социальная адаптированность, саморегуляция.

Ключевые слова: личность, интеллект, ум, валеология, воспитание, система ценностей, "продуктивное" мышление.

Suprun D.M. Intelligent component of psychologist's identity formation

This article analyzes the practical aspects of intellectual education as a basic condition of identity formation. Article deals with the nature and components of the "productive" thinking in psychology. Various science approaches launched in psychological and pedagogical to disclosing the characteristics of the mind and intellect of man are researched. It was shown state of the problem of intellectual education of psychologists (special, medical).

Special attention is given to theories of exploration and development criteria of intellectual education, optimal methods complex of psychological diagnosis, which makes determining the level of intelligence, the development program for the development of this component of education and the definition of psychological effectiveness of programs designed to improve the activities of psychologists (special, medical) to it. The theoretical and practical foundations of psychological assistance to a person who aspires to become a person through mastering the basics of intellectual activity in all areas of their lives, including in valeological.

In order to develop "productive" thinking database design tasks aimed at establishing qualitative changes in the development of certain parties and manifestations of mental activity psychologists (special, medical), which ensured their life of self-values and system values, orientation and awareness of the needs, motivations and interest, bias behavior, ability to responsibility, act independently and to react adequately in different situations. Proven close relationship healthy lifestyle psychologists (special, medical) such personal characteristics as adequate aдекватnay self-esteem, self-awareness, introspection, social values aimed at business, creativity, responsibility, social adaptability, self-regulation.

Keywords: personality, intelligence, mind, valueology, education, values, "productive" thinking.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2014 р.

Статтю прийнято до друку 25.09. 2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Тарасун В.В.

УДК 376-056,264:81'233

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ДИСГРАФІЄЮ

Тенцер Л.В.

Читання і письмо як види мовленнєвої діяльності відіграють особливе значення в когнітивному розвитку дитини, стають основою для здобуття нею знань, умінь та навичок з різних предметів шкільного циклу та забезпечують її нормальну соціальну адаптацію в суспільстві. Писемне мовлення – це складна мовленнєва дія, особливістю якої є її більш пізня поява у

психічній сфері людини в порівнянні з іншими вищими психічними функціями. Як зазначав Л.С. Виготський, «... до початку навчання писемного мовлення всі основні психічні функції, що лежать в його основі, не закінчили і навіть ще не почали справжнього процесу свого розвитку; навчання спирається на незрілі, тільки започатковані перший і основний цикли розвитку психічні процеси» [1,с.425]. Автор наголошував, що «писемне мовлення спонукає до життя розвиток всіх тих функцій, які у дитини ще не дозріли» і що навчання писемного мовлення формує у дітей здатність довільного оперування власними вміннями, усвідомлення і довільного володіння власним мовленням. А це є найважливішою умовою формування писемного мовлення. Граматика і письмо забезпечують дитині можливість піднятися на більш вищий рівень у розвитку мовлення та інших вищих психічних функцій [1,с.432]. Саме тому будь-яке відхилення у формування навичок писемного мовлення негативно впливатиме на процеси перешкоджає нормальному перебігу розвитку всіх психічних функцій та видів діяльності дитини.

Проблема вивчення порушень письма у дітей в наш час стає все більш актуальною. В останні десятиліття з кожним роком збільшується кількість дітей, що мають порушення писемного мовлення (дисграфію). Це порушення поширене не лише серед учнів спеціальних корекційних шкіл, а й масових загальноосвітніх. За даними досліджень М.Хватцева (50-ті роки ХХ століття), кількість учнів із дисграфією у молодших класах масових шкіл становила близько 6%. Пізніше рядом авторів були опубліковані нові відомості про поширеність цього розладу. Так, І.Садовникова (1997) зазначила, що 10-12% учнів початкової школи мають дисграфічні розлади. О.Корнєв (1997) наводить дані, які свідчать про те, що з 186 обстежених учнів перших класів у 21% виявлено даний розлад. За дослідженнями Т.Пічугіної (2003), 15 % школярів страждали на дисграфію. Експериментальне вивчення школярів масових шкіл Л.Парамоновою (2004) засвідчило, що навіть до кінця 3-го року навчання, незважаючи на проведену з 1-го класу логопедичну роботу, кількість дітей із порушеннями писемного мовлення досягала 37%. За даними цього ж автора (2007), серед обстежених 300 учнів других класів у 53% (у 159 осіб) спостерігалася дисграфія (К.Прищепа, Д.Ніколенко, А.Богуш, М.Вашуленко, С.Дорошенко, Л.Калмикова, І.Вихованець, Л.Варзацька, Л.Булаховський, Н.Бабич, І.Садовникова, О.Корнєв та ін.).

У сучасній психології формування писемного мовлення в школі в процесі навчання розглядається як складний, усвідомлений і довільний процес, а структура писемного мовлення – як багаторівнева.

Процес опанування грамоти передбачає засвоєння певного переліку буквених образів та навичок поєднувати літери в склади, слова у речення. Під час письма має важливе значення вміння дитини самостійно складати буквені комбінації. Саме тому більшість методів навчання письма мають на увазі, перш за все, вивчення літер, їх назв та поєднань між собою.

Писемне мовлення – процес перекодування змісту мислення з розумового коду через посередництво звукової ланки (усне промовляння перед записом або внутрішнє промовляння) на графічний буквений код. Набір елементів коду називається алфавітом, а самі елементи – буквами. Головними категоріями (або поняттями) писемного мовлення вважають алфавіт, графіку і орфографію.

Процес писемного мовлення – складна психічна діяльність, що включає в свою структуру вербальні та невербальні компоненти психіки: увагу, пам'ять, зорове, слухове і просторове сприймання, дрібну моторику руки та ін.. В одній із наукових праць Л.Цветкової розглянуті **психологічні передумови** формування цього виду мовленнєвої діяльності, порушення або несформованість яких веде до різних форм недоліків писемного мовлення або до труднощів його формування у дітей [2]. Науковець виділяє п'ять таких передумов:

1. Сформованість (або збереження) *усного мовлення*, довільне володіння ним, здатність до аналітико-синтетичної мовленнєвої діяльності.

2.Сформованість (або збереження) різних видів *сприймання, відчуттів і знань та їх взаємодії*, серед яких особливе значення належить зорово- просторовому та слухо-просторовому гнозису, сомато-просторовим відчуттям, знанням і відчуттям схеми тіла, «правого» і «лівого».

3. Сформованість *рухової сфери* – дрібних рухів, предметних дій, тобто різних видів *праксісу* руки, рухливості, переключення, стійкості та ін..

4. Формування у дітей *абстрактних способів діяльності*, що стає можливим при поступовому переведенні їх від дій з конкретними предметами до дій з абстракціями.

5. *Регуляція, саморегуляція, контроль* за діями, намірами, мотивами поведінки.

Писемне мовлення як вид діяльності, за О.Лурією, О.Леонтьєвим, включає три основні операції: а) символічне позначення звуків мовлення, тобто фонем; б) моделювання звукової структури слова за допомогою графічних символів; в) графомоторні дії [3]. Кожна з них є самостійною навичкою (підсистемою) і має відповідне психологічне забезпечення. Виходячи з такої структури, науковці виділили такі **передумови формування писемного мовлення**: а) навичка символізації; б) розвинуте фонематичне сприймання; в) володіння фонематичним аналізом і синтезом; г) сформованість графомоторних навичок.

О.Корнєвим зазначені *умови*, на яких базується навчання письма та без яких оволодіння ним видається неможливим: 1) усвідомлення фонематичної структури слів і оволодіння навичкою фонематичного аналізу; 2) повноцінне володіння слухо-вимовною диференціацією та ідентифікацією всіх фонем рідної мови; 3) володіння синтаксичним членуванням мовленнєвого потоку (висловлення) на речення і слова; 4) володіння повним набором звуко- буквених асоціацій, тобто правил символізації фонем рідної мови за законами графіки; 5) володіння базовими навичками каліграфії, тобто повним набором моторних образів - кінем (малих та великих) та правил їх з'єднання при безвідривному написанні. Перераховані умови стосуються переважно початкового етапу засвоєння досвіду правопису [4].

Писемне мовлення – складний процес, виконання якого можливо тільки при спільній роботі цілого ряду мозкових зон, кожна з яких має свою функцію і забезпечує ту чи іншу умову формування і протікання цієї мовленнєвої дії; в процесі

писемного мовлення беруть участь мовно-слуховий, мовно-руховий зоровий, та загальноруховий (моторний) аналізатори.

Писемне мовлення включає в свою структуру як вербальні, так і невербальні компоненти психіки і має складний психологічний зміст.

При написанні необхідно вміти членувати мовленнєве ціле (речення) на окремі слова, слова - на склади і звуки, вміти переводити їх в літери, які повинні бути записані в правильній послідовності (О.Корнєв).

Формування графічних навичок протікає успішно, якщо при цьому задіяні всі сторони психіки дитини, якщо вона не боїться майбутньої нової діяльності.

Письмо є складною за структурою формою мовленнєвої діяльності, тісно пов'язаною з усним мовленням і може здійснюватися тільки на основі достатньо високого рівня його розвитку. Як специфічна психічна дія є складним багатогранним процесом, що включає такі компоненти, що становлять функціональну систему письма [3].

- процеси переробки слухомовленнєвої інформації (звуковий аналіз почутого, слухомовленнєва пам'ять);
- диференціація звуків на основі кінестетичної інформації;
- актуалізація зорових образів букв;
- розташування елементів у букві, рядка у просторі;
- моторне (кінетичне) програмування графічних рухів;
- планування, реалізація та контроль акту письма;
- підтримання робочого стану, активного тону кори.

Порушення писемного мовлення є досить розповсюдженими мовленнєвими розладами, мають різну етіологію та складний патогенез, обумовлені недорозвиненням ряду немовленнєвих та мовленнєвих психічних функцій та операцій.

Основним симптомом дисграфії, дислексії та дизорфографії виступають стійкі патологічні помилки, різні за своїми проявами та природою.

Логопедична робота з дітьми, що страждають на дисграфію, дислексію та дизорфографію, переважно організовується на логопедичних пунктах при масових загальноосвітніх школах. Обстеження учнів 2-х, 3-х та 4-х класів на початку навчального року надає змоги логопедам визначити категорію дітей, які мають труднощі в опануванні програми з рідної мови, вади читання та письма.

Початковим етапом в оволодінні навичкою письма є *аналіз звукового складу слова*, що передбачає визначення послідовності і кількості звуків у слові та подальше перекодування фонем у графеми. Його засвоєння як розумової та мовленнєвої дії передбачає сформованість в учнів умінь розрізняти, диференціювати звуки за акустичними та артикуляційними ознаками, що забезпечує нормальний фонематичний слух; збережений кінестетичний аналіз, на основі якого формується правильна артикуляція даного звуку; розвинута мовно-слухова пам'ять, слуховий контроль та збережений інтелект. Порушення будь-якої з визначених передумов може призвести до виникнення стійких дисграфічних помилок у вигляді пропусків, перестановок, замінів та змішувань фонемографем у письмових роботах учнів.

Вже на етапі формування дії звукового аналізу слова діти із ФФНМ та НЗНМ, які становлять основний контингент школярів, що відвідують логопедичні пункти, стикаються із рядом труднощів. Складність звукового аналізу слова порівняно з аналізом ізольованих звуків пояснюється тим, що в межах слова звуки впливають один на одного. У межах слова одні звуки можуть знаходитись в більш вигідних фонетичних умовах (у сильній позиції), а інші звуки – під фонетичним впливом звуків-сусідів – навпаки, в умовах, незручних для аналізу (слабка позиція). Саме тому на кожному логопедичному занятті слід приділяти увагу формуванню умінь виконувати усі види фонематичного аналізу на матеріалі слів, різних за своєю будовою та фонетичним складом.

Як вже було відмічено, порушення писемного мовлення є поширеним явищем у дітей молодшого шкільного віку. В даний час у вітчизняній та зарубіжній логопедії висвітлені питання симптоматики, механізмів, структури дисграфії; розроблені як загальні методологічні підходи, так і напрямки, зміст і диференційовані методи корекції різних видів дисграфії (Л.Бартенева, А.Винокур, О.Гопіченко, Е.Данілавічюте, Л.Єфіменкова, О.Корнєв, Р.Лалаєва, Р.Левіна, О.Логінова, А.Малярчук, Г.Місаренко, Л.Парамонова, О.Російська, Т.Пічугіна, І.Прищепова, І.Садовнікова, Є.Соботович, Л.Спірова, О.Токарева, В.Тарасун, Н.Чередніченко, А.Ястребова та ін.).

Пошук ефективних методик формування навичок грамотного письма є предметом досліджень науковців, корекційних педагогів, логопедів-практиків, а також вчителів початкових класів, оскільки останнім часом значно збільшилась кількість дітей, що мають труднощі в опануванні знань, умінь та навичок з рідної мови.

Під час побудови корекційного логопедичного впливу слід враховувати такі важливі принципи: комплексності, патогенетичний, урахування психологічної структури процесів писемного мовлення та порушення мовленнєвої діяльності, максимальної опори на полімодальні аферентації, на різні функціональні системи та аналізатори, на збережені ланки порушеної функції, поетапного формування розумових дій, урахування зони «найближчого розвитку», поступового ускладнення завдань та мовленнєвого матеріалу; системності у застосуванні різних методів та прийомів у залежності від мети, особливостей та етапу корекційної роботи, урахування симптоматики та ступеню вираженості дисграфії та дислексії; діяльнісного підходу, онтогенетичний [6].

Логопедичне заняття є провідною формою корекційно-розвивальної роботи з дітьми, що страждають на дисграфію та дислексію. Саме тому їх правильна організація, відповідність змісту заняття програмі з рідної мови,

а також урахування основних труднощів, що виникають у дітей, особливостей їхнього мовленнєвого та пізнавального розвитку, систематичність та послідовність у роботі має забезпечити якість засвоєння знань, умінь та навичок з рідної мови у молодших школярів[5]).

Під час проведення логопедичних занять логопед має дотримуватися таких рекомендацій:

1. Групи дітей-дисграфіків комплектуються за віком, при цьому враховується стан їхнього мовленнєвого розвитку.
2. Кожне заняття має носити комплексний характер, сприяти не лише удосконаленню звукової системи мови, а й збагаченню активного словника дитини, розкриттю лексичної семантики незнайомих слів та їх активного вживання в мовленні.

3. Корекційна логопедична робота має носити диференційований характер, враховувати механізми порушення, його симптоматику, структуру та психологічні особливості дитини.

4. Під час формування розумової дії звукового аналізу враховується поетапність, що була визначена П.Я.Гальперіним:

1-й етап – розуміння завдання за допомогою підкресленої, протягнутої вимови звука, що вивчається;

2-й етап – засвоєння дії з предметами: звукова структура слова подається у вигляді фішок, математичних паличок, схем, звукових лінійок і т.д.

3-й етап – засвоєння дії в плані голосного мовлення: дитина називає сусідів звука, що вивчається у слові, послідовно проговорює звуки заданого слова;

4-й етап – засвоєння дії аналізу у внутрішньому плані з опорою на фонематичні уявлення про звуковий склад слова.

5. Матеріал заняття подається бажано в ігровій формі, що позитивно впливає на формування мотивації до навчання, а також сприяє розвитку уваги, пам'яті та мислення дітей, урізноманітнює проведення занять, робить процес корекції цікавим і різнобарвним.

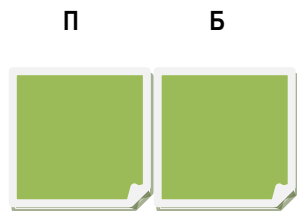
Наприклад: 1. Гра « М'яч ».

Ігровий матеріал: надувний м'яч.

Інструкція: логопед кидає учню м'яч і промовляє слово зі звуком [п]; у відповідь учень повинен кинути логопеду м'яч, промовляючи опозиційний звук [б] і т.д. та придумати з ним слово.

2. Гра «Підбери малюнки».

Ігровий матеріал: лист-планшет, поділений на 2 частини; букви п і б; малюнки, що підписані, містять у назві звуки [п] або [б]; (на момент називання малюнка підпис закривається).

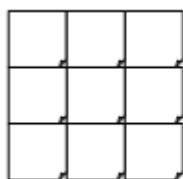

Інструкція: послухати слова-назви малюнків; назвати, який звук [п] або [б] містить слово, покласти на відповідне місце малюнок; прочитати отриманий підписаний малюнок, щоб впевнитися у правильній відповіді.

Малюнки: поле, просо, парта, балкон, булка, зуб, пенал, короп, бузок, дуб, тулуб, гриб, зебра, полиця, пролісок, окріп, суп, багаж і т.д.

6. Зображувальна наочність поступово заміщується схематичною. Широко використовується матеріал із навчально-методичних посібників а також самостійно виготовлений роздатковий дидактичний матеріал, наприклад, картинки, планшети, «шифрувальні» таблиці, ребуси, кросворди і т.д. Наприклад: 1. Гра «Звуковий килимок».

Ігровий матеріал: планшет, що поділений на 9 рівних квадратів 3×3; квадрати-фішки червоного та зеленого кольору.

- [a]

- без звука [a]

Інструкція: послухати слова; визначити наявність звука [a] та покласти на планшет (зліва направо, зверху вниз) відповідну фішку (зелену фішку-квадрат, якщо у слові є звук [a]; червоний квадрат – якщо звука [a] у слові немає). Після виконання завдання повинен утворитись відповідний візерунок, однаковий в усіх учнів (за умови правильного виконання завдання).

Наприклад: Андрій, зерно, книга, кіт, сестра, зошит, трава, відро, хмара.

Утворився візерунок →

Завдання повторюється, змінюються візерунки. Кількість квадратів можна збільшити.

2. Гра за методикою «Письмо без зошита і ручки».

Ігровий матеріал: математичні палички.

Інструкція: послухати слово; викласти його паличками, де кожен звук (уявна буква) викладається окремою паличкою, наприклад, синього кольору; а звук [а] (уявна буква) викладається паличкою червоного кольору. Поділити слова на склади, відокремивши палички відстанню.

Наприклад, слова: *алфавіт, автобус, аптека, весна, нота, лоза, роса, дах, сова, зима, книга, оса, краса, апарат, абажур, антена, халат, фазан, ручка.*

автобус –

апарат –

алфавіт –

7. В логопедичній роботі бажано використовувати комп'ютерні ігри, що сприяє не лише закріпленню у дітей знань, умінь і навичок, що формуються логопедом на занятті, а й активізують позитивну мотивацію дітей-дисграфіків на уроці. Наприклад, **корекційна гра на комп'ютері :**

Ігровий матеріал: CD-диск «Тренажер грамотності».

Інструкція: Діти сідають біля комп'ютера. Завдання виконуються дітьми по черзі, «ланцюжком». За підказку учень пропускає хід. Якщо учень помиляється, то після пояснень виконує ще одне завдання.

Ця захоплююча гра з граматики складена відповідно до програми з української мови для 2-го класу. Завдання охоплюють такі теми: «Велика буква», «Слово», «Правопис слів із подовженими приголосними, з апострофом, буквосполученням *йо,ьо, дж,дз*», «Слова з буквами *я, ю, є, ї, ь*», «Правопис слів з прийменниками», «Дзвінки і глухі приголосні». Гра допомагає закріпити вивчений корекційний матеріал, збагачувати активний словниковий запас, сприяє формуванню дисципліни та інтересу до логопедичних занять.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що науково-методичними основами організації логопедичного впливу на дітей із дисграфією є спеціально організована система діагностики та корекційно-розвивальної роботи, яка має носити комплексний, системний і диференційований характер, враховувати принципи побудови корекційних занять та спрямоватися на формування як специфічних мовленнєвих, так і розвиток загальнофункціональних механізмів писемного мовлення, а також на інтеграцію цих процесів в структурі мовленнєвої діяльності (О.М.Корнев, Р.І.Лалаєва, І.В.Прищепова, І.М.Садовнікова, А.Л.Сиротюк, А. А.Тараканова, А.В. Ястребова та ін.).

Література

1. **Выготский Л.С.** Мышление и речь / Л.С.Выготский // Глава 7: Мысль и слово. – М.: Лабиринт, 2005. 2. **Цветкова Л.С.** Нейропсихология счета, письма и чтения: Нарушение и восстановление: Учебное пособие. / Л.С.Цветкова // – М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2005. 3. **Лурия А.Р.** Очерки психофизиологии письма. /А.Р.Лурия // Логопедия. Методическое наследие/ Под ред. Л.С. Волковой. Книга IV – М., 2003. – с.58-66. 4. **Корнев А.Н.** Нарушение чтения и письма у детей. /А.Н.Корнев// – СПб., Издательский дом «Мим», 1997. 5. **Чередніченко Н.В.** Типи та механізми дисграфічних помилок у писемному мовленні молодших школярів. / Н.В.Чередніченко // К.: Журнал Логопедія 2/2012. – с.94-102. 6. **Шеремет М.К.** Логопедія. Підручник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. С.499-639.

Referentces

1. **Vyhotskiy L.S.** Thinking and Speech // Vygotsky Chapter 7: Thought and word. - M.: Labyrynt, 2005 2. **Tsvetkova LS** Account neuropsychology, writing and reading: Violation and recovery: Uchebnoe certainly appreciate. / L.S.Tsvetkova // - M.: Publishing House of the Moscow Institute for Socio-psychological; Voronezh: Izd NPO "MODЭК" 2005 3. **Luriya A.R.** Essay writing psyhofyzyolohyy. /A.R.Luriya // Lohopedyya. Metodycheskoe Heritage / Ed. LS Volkovoy. Book IV - M., 2003 - s.58-66. 4. **Kornev A.N.** Violation reading and writing in children. /A.N.Kornev// - St., Yzdatskiyy home "MIM" 5. **Cherednichenko N.V.** 1997. Types and mechanisms dyshrafichnyh errors in writing younger pupils. / N.V.Cherednichenko // K.: Magazine Logopaedics 2/2012. - S.94-102. 6. **Sheremet M.K.** Logopaedics. Textbook. - K.: Publishing House "Word", 2010 S.499-639.

Тенцер Л.В. Науково-методичні основи навчання грамоти молодших школярів із дисграфією

У статті висвітлено науково-методичні основи організації логопедичних занять з молодшими школярами з вадами писемного мовлення в умовах шкільного логопедичного пункту. Проаналізовано основні психологічні передумови

формування навичок письма та підкреслюється важливість формування у дітей навичок фонематичного аналізу та синтезу як першооснови навички грамотного письма. Розглядаються найбільш важливі загальні та корекційні принципи побудови логопедичної роботи з подолання порушень письма, які створюють оптимальні умови для досягнення мети та вирішення її складових завдань, що постають перед логопедом.

Наголошується, що лише органічне поєднання всіх правил побудови та проведення логопедичної роботи, їх комплексна реалізація створюють найбільш сприятливі умови для дітей із вадами письма, роблять корекційне навчання найбільш психологічно комфортним для учнів, що, у свою чергу, сприяє розкриттю їх інтелектуальних можливостей.

Визначено основні напрямки логопедичної роботи при подоланні дисграфії у молодших школярів, якість якої значно зростає за умов цілеспрямованого розвитку у них не лише специфічних мовленнєвих, а й загальнофункціональних механізмів писемного мовлення, а саме: мислення, сприймання, пам'яті, уваги, у процесі комплексного корекційно-розвивального навчання.

Ключові слова: писемне мовлення, дисграфія, загальнофункціональні та специфічні мовленнєві механізми, звуковий аналіз, принципи, корекційно-розвивальна логопедична робота.

Тенцер Л.В. Научно-методические основы обучения грамоте младших школьников с дисграфией

В статье освещены научно-методические основы организации логопедических занятий с младшими школьниками с нарушениями письменной речи в условиях школьного логопедического пункта. Проанализированы основные психологические предпосылки формирования навыков письма и подчеркивается важность формирования у детей навыков фонематического анализа и синтеза как первоосновы навыка грамотного письма. Рассматриваются наиболее важные общие и коррекционные принципы построения логопедической работы по преодолению нарушений письма, которые создают оптимальные условия для достижения цели и решения ее составных задач, стоящих перед логопедом.

Отмечается, что только органичное сочетание всех правил построения и проведения логопедической работы, их комплексная реализация создают наиболее благоприятные условия для детей с нарушениями письма, делают коррекционное обучение наиболее психологически комфортным для учащихся, что, в свою очередь, способствует раскрытию их интеллектуальных возможностей.

Определены основные направления логопедической работы по преодолению дисграфии у младших школьников, качество которой значительно возрастет при условии целенаправленного развития у них не только специфических речевых, но и общефункциональных механизмов письменной речи, а именно: мышления, восприятия, памяти, внимания, в процессе комплексного коррекционно-развивающего обучения.

Ключевые слова: письменная речь, дисграфия, общефункциональные и специфические речевые механизмы, звуковой анализ, принципы, коррекционно-развивающая логопедическая работа.

Tentser L.V. Scientific and methodological foundations of literacy primary school children with dysgraphia

The article deals with the scientific and methodological basis for the organization of the speech training with the younger students with writing disorders in school speech therapy item. Analysis of the basic psychological precondition for developing writing skills and emphasizes the importance of developing children's skills of phonemic analysis and synthesis as the fundamental skill for literate writing. Discusses the most important General and correctional principles of speech therapy to overcome violations of letters that create optimal conditions for achieving the goals and objectives of its component tasks of the therapist. It is noted that only the combination of all of the rules for the creation and carrying out of logopedic work, their complex implementation create the most favorable conditions for children with disabilities letters, make corrective training the most psychologically comfortable for students, which, in turn, contributes to the disclosure of their intellectual abilities. Identified key areas of logopedic work at overcoming dysgraphia in primary school, the quality of which will increase significantly under the condition of purposeful development not only do they have specific speech, but observational mechanisms writing, namely, thinking, perception, memory, attention, in the process of a complex correction and development training.

Keywords: writing, dysgraphia, observational and specific speech mechanisms, sound analysis, principles, correctional logopedic work.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2014 р.

Статтю прийнято до друку 30.09. 2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С.Ю.

УДК 376.37

**ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ**

Тищенко В.В.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Однією з найбільш актуальних та водночас недостатньо досліджених проблема сучасної логопедії є вивчення мовленнєвої діяльності у дітей з дитячим церебральним паралічем.

ДЦП належить до складних патологій розвитку, що виявляється не лише в глибокому порушенні рухової сфери дитини, спричиняючи її фізичну інвалідність, але й у тяжких супутніх розладах – порушеннях інтелекту,